

Východiska

Orlické hory jsou pohoří v severovýchodních Čechách, které se táhnou podél státní hranice s Polskem. Z pohledu administrativního členění leží Orlické hory na rozmezí tří krajů – Královéhradeckého, Pardubického a Olomouckého. Svou rozlohou zasahují do katastrálního území 9 obcí okresu Rychnov nad Kněžnou (Bartošovice v Orlických horách, Deštné v Orlických horách, Liberk, Olešnice v Orlických horách, Orlické Záhoří, Rokytnice v Orlických horách, Říčky v Orlických horách, Sedloňov a Zdobnice), 20 obcí okresu Ústí nad Orlicí a 1 obce okresu Šumperk (Štítý).

Z hlediska rajonizace cestovního ruchu spadá toto území částečně do turistického regionu Královehradecko a Východní Čechy a je součástí turistické oblasti Orlické hory a Podorlicko (OHP–destinační společnost se sídlem v Rychově nad Kněžnou).

Orlické hory jsou proslulé krásnou přírodou a klidovou turistikou vhodnou pro rodiny s dětmi (prarodiče s dětmi). Nejzajímavější a přírodně nejcennější část náleží pod správu Chráněné krajinné oblasti Orlické hory se sídlem v Rychnově nad Kněžnou (CHKO). Oblast CHKO zahrnuje hlavní hřeben s jeho úbočími a část podhůří. V CHKO i mimo něj se nacházejí maloplošné přírodní památky se zvláštním režimem.

Orlické hory jsou protkané sítí cyklistických a turistických stezek a tras s různou délkou a náročností. Ty spojují mezi sebou jednotlivé turistické body a cíle – památky i přírodní památky a další atraktivity.

Historický kontext

Ačkoliv většina oblasti střední části Orlických hor byla stabilně osídlena již před třicetiletou válkou, krajina a památky v ní se hlásí do období baroka. V průběhu 17. století pak došlo, až na výjimky (Luisino údolí), k dotvoření sídelní struktury. Ta pak byla posilována a dále rozvíjena deriváty vesnic do stavu, jaký nalézáme v pramenech do roku 1945.

Již na sklonku 19. století dochází k mírnému poklesu obyvatelstva v horských oblastech. Odliv pracovních sil z venkovského prostoru do měst byl způsoben lepším vybavením zemědělských usedlostí a tím i uvolněním

pracovních sil. Dalším faktorem byl zánik specializovaných výrobních reprezentovaných v okolí Deštného sklářství. Nezanedbatelným faktorem byla i touha po jiném stylu života umocněná ekonomickými tlaky.

Výraznější industrializaci horského regionu bránila špatná dostupnost a bohužel se nepodařilo realizovat zamýšlené propojení Orlických hor na železniční síť, neboť železnice došla jen do Rokytnice a dále projekt nebyl realizován.

Na starých fotografiích můžete spatřit klasické uspořádání malých honů polí a využití veškeré možné půdy k zemědělskému hospodaření. Les je zatlačen až do svahových partií.

Po vzniku Československé republiky se více aktivizuje horská turistika a to především díky Klubu českých turistů. Rozvíjejí se chaty, hospody a boudy. Klub českých turistů zakládá množství chat a útulen, z nichž nejvýznamnější byla Masarykova chata na Šerlichu i chata Sobina. Rovněž Německý spolek zakládal turistické chaty např. Hindenburg baude pod Vrchmezí. Do Orlických hor míří některé významné rodiny a zakládají zde chaty. Uvedme například rodiny Porkertů, Pilnáčků či Štermberků. Turistika však zatím nemůže zajistit obživu většímu počtu obyvatel a tak i nadále stojí těžiště obživy na zemědělství, textilním průmyslu a domácích výrobcích.

Na konci 19. století se rozvíjí bohatá spolková činnost. Vznikají divadelní spolky (v Sedloňově již 1898), které prezentují klasickou kulturu a zpestřují spolkový život. V národnostně smíšené oblasti jsou budovány z péče československé vlády a Německého spolku školy. Školy vznikají i na místech s malým počtem dětí. Německá škola vzniká v osadě Polom, na Plasnicích, Souvlavní, Kamenci, ale také v osadě Šerlich, kde bylo pouze 16 dětí.

Velká krize zasáhla i Československo a ta se výrazně projevila i v Sudetech. Těžká ekonomická situace spolu se snahou sudetských Němců o emancipaci vehnala německé obyvatelstvo do náručí nacionalistických stran. S nástupem Hitlera k moci se ještě stupňuje napětí v pohraničních oblastech. Z německé strany dochází k častým provokacím a byl dokonce učiněn pokus zapálit Masarykovu chatu na Šerlichu. Členové jednotek Stráže obrany státu byli fyzicky likvidováni.

Nešťastná politická situace vyústila v zábor pohraničí a odchod českého obyvatelstva do vnitrozemí. Krátce na to došlo k okupaci celého našeho území a

k vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Období druhé světové války přineslo utrpení a strádání všemu venkovskému obyvatelstvu bez rozdílu. Muži byli odvedeni na frontu a mnozí se již nikdy nevrátili. Ekonomika i mezilidské vztahy dostaly vážné trhliny. Konec války přinesl osvobození z nadvlády fašismu, ale zároveň i složitou epizodu odsunu německého obyvatelstva. Z většiny obcí odešlo až 80% obyvatelstva, některé zmizely úplně. V padesátých a šedesátých letech dochází k výrazné proměně krajiny. Les se rozšiřuje na plochy polí a drobná políčka jsou scelena na velké lány. Obrovské plochy zemědělské půdy byly zalesněny. Množství domů a hospodářství zaniká. Díky péči státních statků dostává krajina novou tvář. V pohraničních vesnicích jsou stavěny bytovky, které se sice nehodí do zdejší krajiny, ale zato naplňují představu nových obyvatel o pohodlném bydlení. Dnes je krajina Orlických hor využívána především k turistice, i když zanedbatelná není ani zemědělská výroba směřující k údržbě krajiny a lesní hospodářství.

Obec Zdobnice

Ves je připomínána pozdě, až v roce 1550, ovšem to neznamená, že by tato oblast nebyla využívána obyvateli. Jak dokládá nález pražského groše, pohybovali se lidé v této oblasti již ve 14. století. Forma využívání krajiny je nám však neznámá. Zdobnice patřila mezi zemské rezervy dřeva a oblast byla po roce 1611 určena k exploataci dřeva pro Kutnou Horu. Tento proces byl nastartován, ale přerušen třicetiletou válkou. Z dřevařů se stali kolonisté a osídlili údolí řeky Zdobnice. Na počátku 18. století přechází Zdobnice do majetku rychnovských Kolowratů. Ve Zdobnici žila majorita německy hovořících obyvatel, a tak po odsunu německého obyvatelstva ze Sudet obec osiřela. Dnes zde žijí necelé dvě stovky obyvatel, ale je zde 245 chat a chalup.

Zdobnice je místem klidové rekreace, což je její největší devizou.

Z hlediska turistického potenciálu, který hodnotí možnosti využití krajiny, je Zdobnice z 9 obcí v CHKO na 4. místě.

Hodnocení potenciálu oblasti

Obec	Potenciál rekreační hodnoty %	Turisticko-rekreační potenciál %	Turisticko-rekreační zatížení	Pořadí
Bartošovice v O.h.	96,5	194,1	11,9	5
Deštné v O.h.	93,5	339	59,8	1
Liberk	95,4	38,1	4,8	9
Olešnice v O.h.	94,7	51,7	17,0	3
Orlické Záhoří	95,8	167,0	11,8	6
Rokytnice v O.h.	86,7	15,1	8,1	8
Říčky v O.h.	94,2	416,4	27,4	2
Sedloňov	93,5	92,8	10,8	7
Zdobnice	93,8	233,3	13,8	4

Potencionální návštěvníci z regionu

Možní návštěvníci Domu přírody mohou pocházet z okolních obcí. Nejbližší větší sídlo je Rokytnice v Orlických horách vzdálená 15km. Rokytnice v Orlických horách má 2100 obyvatel. Ovšem disponuje silným kulturním zázemím a množstvím akcí. Nad to se v Rokytnici nachází Sýpka-muzeum Orlických hor, kde je prezentována jak vlastivěda, tak i ochrana přírody. V obci je škola, která by mohla být potenciální odběratel edukativních programů.

Okresní město Rychnov nad Kněžnou je vzdáleno cca 30 minut jízdy vozem (19km). Rychnov nad Kněžnou má 11 tis. obyvatel. V městě jsou tři základní školy a gymnázium. Dalším větším sídlem je Žamberk s 6 tis. obyvateli. Je vzdálen něco málo přes 30km s dojezdovým časem 30 minut. Ovšem Žamberk je kulturně a turisticky orientován na Pastviny.

Ostatní města v regionu nepřicházejí pro svou špatnou dostupnost (hlavně v zimním období) jako případný zdroj opakovaných návštěvníků v úvahu.

Z uvedeného nelze než konstatovat, že sídla v Podorlicku nepřicházejí příliš v úvahu. Můžeme předpokládat jednorázovou návštěvu v prvních dvou-třech letech provozu objektu.

Počet hostů v ČR	Východní Čechy	Počet hostů v OHP	Počet hostů v Orlických horách včetně okr. Ústí n.O. a Štítů
15 407 000	750 238	217 806	98 161

Potencionální návštěvníci s ohledem na turistický ruch

Než se pustíme do rozboru turistického ruchu, je třeba si odpovědět na otázku. Pojedou návštěvníci do Domu přírody Orlických hor ve Zdobnici a při tom navštíví Orlické hory? Nebo: Jsou turisté v Orlických horách a navštíví Dům přírody? S drtivou převahou je správná úvaha druhá.

Musíme tedy vycházet z turistického potenciálu oblasti. Celé Orlické hory mají dle oficiálních statistik cca 100 000 návštěvníků ročně. Na naši oblast (CHKO a okolí) pak připadá odhadem tak 60 000. Malé procento jsou pak zahraniční návštěvníci (Německo, Polsko). Ti tvoří malé procento max. 2% návštěvníků, ale velké procento ubytovaných. Ovšem počítat s klientelou z Polska v expozicích je ošidné. V subjektech na naší straně tvoří návštěvníci z sousedního Polska jen malé procento v řádech desítek ročně. V Muzeu papírnictví v Dušnicích tvoří návštěvníci z Čech 0.82 procenta. U nás to bude obdobné.

Největší návštěvnost i počet přenocování se projevuje v letních měsících od června do září, kdy zde podíl hostů činil 48 % a podíl přenocování 53 % . Individuální jednodenní turistika – cyklisté, lyžaři- je statisticky velmi těžko podchytitelná. Díky cyklobusům a skibusům je koncentrována více či méně bodově do dvou nástupišť. Deštné v O.h. a Rokytnice v O.h. (Říčky). Zimní jednodenní turisté v podstatě nenavštěvují zařízení tohoto typu. Trasy cyklistů jsou pak vázány na kvalitní silnice a místo nástupu. Individuální turisté dopravující se vlastním vozem mají povětšinou jasně určený cíl a zde v případě dobré propagace je možné počítat s jejich návštěvou.

Průměrná délka pobytu se pohybuje mezi 2 až 3 dny. Údaj o délce pobytu je velmi důležitý. Z něho jasně vyplývá, že turista navštíví maximálně 2-3 cíle. A to povětšinou jeden v dosahu pěšího výletu a jeden vzdálenější podle zájmu a

orientace. S tím, že návštěvu památek a podobných aktivit vyhledává přibližně 20% osob.

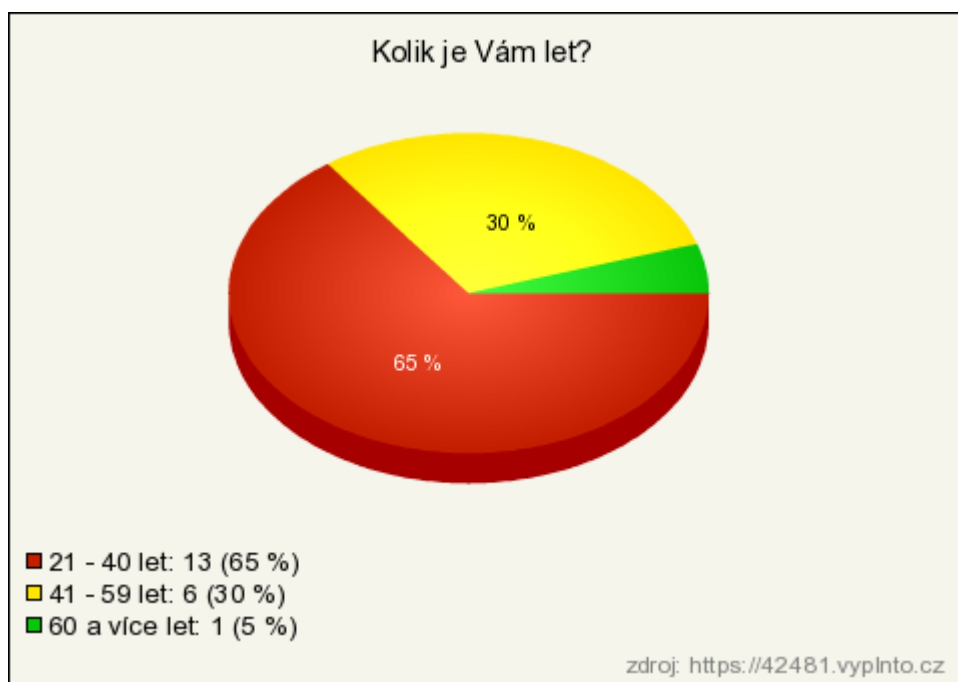

Pro představu o složení návštěvníků máme k dispozici průzkum z roku 2011 v Archeologickém muzeu v přírodě v Uhřínově pod Deštnou. Bylo osloveno 6051 osob.

Z nich byly definovány čtyři základní skupiny návštěvníků:

- A) rodiče (prarodiče) s dětmi či vnoučaty cca 41 %
- B) skupiny dospělých cca 32%
- C) individuální 19%
- D) zájezdy 8% - z toho 76% důchodci

S tímto korespondují i výsledky dalších průzkumů.

Z tohoto průzkumu vyplývá jasná cílová skupina potencionálních návštěvníků.

Jsou jí rodiče a prarodiče s dětmi.

Jedním z ukazatelů možné návštěvnosti je počet lůžek a obložnost ve Zdobnici. Vždyť ubytování, nebo minimálně 20% z nich (viz. účel cestování) – spíše více, by Dům přírody ve Zdobnici navštívili.

Počet lůžek

Počet lůžek a jejich obložnost nám může indikovat pohyb osob v nejbližším okolí Domu přírody.

Obec	Zařízení	Pokoje	lůžka	Pořadí
Bartošovice v O.h.	9	93	345	4
Deštné v O.h.	43	595	1851	1
Liberk	2	--	--	9
Olešnice v O.h.	4	63	199	7
Orlické Záhvoří	10	98	332	5

Rokytnice v O.h.	9	79	246	6
Říčky v O.h.	10	110	406	3
Sedloňov	3	33	94	8
Zdobnice	12	124	434	2

Obec	Počet hostů	Počet přenocování	Pořadí
Bartošovice v O.h.	6 599	20 696	3
Deštné v O.h.	27 641	84 840	1
Liberk		--	9
Olešnice v O.h.	3 672	11 975	7
Orlické Záhoří	4 970	12 119	6
Rokytnice v O.h.	5 167	15 369	4
Říčky v O.h.	6 933	21 525	2
Sedloňov	1 406	3 708	8
Zdobnice	3 993	13 977	5

Uváděná čísla jsou mírně zkreslená směrem dolů, neboť jsou podkladem pro fiskální systém. Můžeme předpokládat, že Zdobnici navštíví a zároveň zde přespí něco pod 5000 turistů ročně a v dosahu jsou pak ubytovací kapacity v okolí (Říčky a Rokytnice) dosahující dle oficiálních ukazatelů 15 000 návštěvníků. Pokud uvážíme, že by Dům přírody navštívilo 20%, pak máme předpokládanou návštěvnost při pasivním provozu (bez akcí) 3 000 osob.

Pokud porovnáme návštěvnost dalších turistických cílů, pak je vidět, že tento kvalifikovaný odhad je za současného stavu návštěvnosti ve Zdobnici správný. Tedy 3 000 návštěvníků ročně v základním provozu.

Místo	Název cíle	Návštěvnost
Deštné v Orlických horách	Muzeum zimních sportů, turistiky a řemesel	9 800
Olešnice v Orlických horách	Utzuv belkém + Památník Obce Olešnice	3 000

Orlické Záhoří	Kostel sv. Jana Křtitele	2 500
Sedloňov	Grulichova skalka	3 200
Sedloňov	Pěchotní srub RS-87 „Jaroslav“ – N-S 47	
Sedloňov	Památník J.Haldové a Obce Sedloňova	3 000
Sedloňov	Pěchotní srub Skutina	4 500
Říčky v Orlických horách	Pěchotní srub RS-87 „Průsek“	-----
Rokytnice v Orlických horách	Sýpka- muzeum Orlických hor	6 500
Rokytnice v Orlických horách	Pevnost Hanička	17 000
Rokytnice v Orlických horách	Muzeum lokálky Rokytnice v O.h.	2 000
Uhřínov pod Deštnou	Archeologické muzeum v přírodě Villa Nova	11 500

Návštěvnost pak lze značně navýšit konáním akcí, ovšem pak je nutné počítat s navýšením nákladů na provoz. Tedy 2 celé úvazky edukátorů-průvodců.

Jednorázové akce:

Přednášky: Dle zkušeností z Muzea zimních sportů, turistiky a řemesel v Deštném v Orlických horách a Sýpky – muzea Orlických hor činí průměrná návštěvnost na přednáškách a besedách 30 osob.

Workshop: Dílny a workshopy mohou dosáhnout velké návštěvnosti. Na tyto akce (v Sýpce: Vánoční jarmark, Velikonoce, Halloween.... M Deštné: Budkování, Krmítkování,...) přilákají i 100 osob za den.

Výukové programy a kurzy: Zkušenosti s programy pro školy ukazují, že dokáží navýšit výrazně návštěvnost kulturních institucí. Školy a organizované skupiny návštěvníků mnohdy přijíždějí z velké vzdálenosti. Ovšem zde je pak požadavek na odborné a personální zajištění. I v tomto ranku je velká konkurence. Dlouhodobě působí v regionu Villa Nova s programem „Okno do minulosti“, jímž prošlo 56 tis. dětí. Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou připravuje programy ve svých pobočkách. Dále v dosahu působí

Centrum ekologické výchovy v Oucmanicích, nadregionální pracoviště Sever v Horním Maršově, Archeopark Všestary a Skanzen Krňovice.

Velké akce: Zvednout návštěvnost mohou i jednorázové akce většího rozsahu. Ve Zdobnici se nabízí nějaký tesařský festival, závody v kácení sekerou či nějaká podobná aktivita. Prosadit akce však trvá několik let. A poměr nákladů a příjmů není mnohdy vyvážen. Na druhou stranu ojedinělá akce dokáže zviditelnit organizaci a dostat ji do médií.

Dům přírody Orlických hor ve Zdobnici má bezesporu šanci na zdárné fungování. Je třeba počítat se startující návštěvností na 4 000 – 4 500 osobách ročně (přespávající návštěvníci, individuální turisté a zájezdy). Tato relativně malá návštěvnost může být navýšena doprovodnými akcemi a nebo plánovanou stavbou „ Visuté lávky“ . Pak by se návštěvnost mohla znásobit na úroveň někde mezi návštěvností Archeologického muzea v přírodě Villa Nova a Pevnostní Hanička tj. někde mezi 12 tis. návštěvníků v prvních dvou letech provozu. V následujících letech je pak třeba počítat v poklesem cca 15 procent.

Vypracoval: p. Dragoun

Rok zpracování 2011